

BİR KARIYER TERCİHİ OLARAK GİRİŞİMCİLİKTE DIŞSAL FAKTÖRLERİN ETKİSİ: SAKARYA ÖRNEĞİ*

Yasemin ÖZDEMİR

Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi İ. F. İşletme Bölümü
yasemino@sakarya.edu.tr

Sercan MAZGAL

YL Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi SBE, İşletme ABD
sercanmazgal@gmail.com

ÖZET

Girişimcilik, ülkemizin ekonomik kalkınması için önemi her geçen gün artan bir kariyer tercihidir ve bu konudaki farkındalık artırılmalıdır. İşsizliğin azaltılması ve atıl kaynakların ekonomiye kazandırılmasına katkı sağlaması bakımından girişimcilik; bireyler tarafından tercih edilmeli, devlet tarafından da özendirilmelidir. Bireyleri girişimci olmaya iten birçok faktör vardır. Bunlardan başlıcaları; kültür, eğitim durumu, ailenin olumlu/olumsuz etkisi, sosyal çevre, ekonomik durum, yasal, siyasal ve idari faktörlerdir. Girişimciler; risk üstlenerek, birtakım zorluklara göğüs gererek başarılı oldukça toplumda da kendi işini kuran, "işgören" değil de "işveren" insanların sayısı artacaktır. Bu da girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılmasıyla, girişimcilerin teşvik edilmesiyle mümkün olacaktır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ikincil verilerden yararlanılarak kavramsal bir çerçeve oluşturularak kariyer ve girişimcilik kavramlarının tarihsel gelişimleri ve günümüzdeki yansımalarına, Türkiye'de girişimciliğin geldiği noktaya ve ülkemizin girişimcilik konusunda Dünya'daki konumuna yer verilmiştir. Ayrıca girişimciliğin sürdürülebilir bir kariyer olmasında etkili olan dışsal faktörlere ve ülkemizde girişimcileri destekleyen kurumlara ve destek mekanizmalarına yer verilmiştir. İkinci bölümde ise girişimciliği bir kariyer olarak tercih eden kişileri kapsayan araştırma ve bu araştırmanın bulguları yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, kariyer, dışsal faktörler

ABSTRACT

Entrepreneurship that has a growing importance for the economic development is the preference of career and awareness on this issue must be increased. In terms of decreasing unemployment and contributing the idle

*Bu çalışma, yüksek lisans tezinin bir kısmından yararlanılarak hazırlanmıştır.

resources, entrepreneurship should be preferred by individuals and also encouraged by the government. There are many factors that push individuals to become entrepreneurs. The main ones are culture, education status, positive or negative effects of family, social environment, economic situation, legal, political and administrative factors. With taking risks and braving some difficulties enterpreneurships become successful and it will provide increasing the number of people who is establishing their own job will be called as “employee” rather than “employer”. This will be possible with dissemination of enterpreneurship culture and encouraging them.

Study consists of two parts. The first part is a conceptual framework constructed by using secondary data shows historical development and current reflection of career and enterpreneurship concept and also shows the point, and the position of our country in the world of entrepreneurship and in Turkey are given. In addition, the external factors, institutions and support mechanisms which allows sustainable enterpreneurship career are included. In the second part covering those who choose entrepreneurship as a career and findings of this research is evaluated.

Keywords: Enterpreneurship, career, external factors

GİRİŞ

Bir ürünün ortaya çıkarılması için gereken üretim faktörlerinin önceleri doğal kaynaklar, sermaye ve işgücünden oluştuğu varsayılıyordu. Günümüzde ise bu kavramlara ek olarak bu faktörlerin tamamlayıcısı olan girişimci kavramından söz etmek yerinde olacaktır. Girişimci üretim faktörlerini bir araya getiren, bunları ekonomiye kazandırarak katma değer sağlayan kişidir. Toplumda işgören insanlar olduğu gibi işveren insanlar da bulunmaktadır. Ekonomik kalkınma için olmazsa olmaz kavramlardan biri olan ve önemi her geçen gün artan girişimciliği bir kariyer tercihi olarak gören, başkalarına istihdam sağlayan insanların bu tercihlerini etkileyen birçok faktör vardır.

Bu çalışmada kavramsal olarak kariyer, girişimcilik ve kariyer tercihi olarak girişimcilikte dışsal faktörler üzerinde durulmuş ve daha sonra kendi işini kuran insanların bu tercihlerini etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik olarak nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniği kullanılmıştır.

1. KARIYER VE GİRİŞİMCİLİK KAVRAMLARI

1. 1. Kariyer Kavramı

Kariyer, bireyin yaşamı içinde oldukça önemli bir yeri olan günümüzde üzerinde çok daha fazla konuşulan kavramlardan biridir.

Genel olarak bireyin çalışma yaşamına adım atması ile başladığı düşünülen ancak çocukluğundan itibaren şekillendirdiği bir süreçtir. Bu farklı bakış açılarından hareketle kariyeri farklı şekillerde tanımlamak mümkündür. Bu tanımlardan birkaçı şu şekildedir:

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te kariyer; "Bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık" olarak tanımlanmıştır (URL 1).

Kariyer; kişinin üstleneceği işle ilgili görevlerini, pozisyonlarını, kariyer hedeflerini, yollarını, geleceğini planlamasıdır (Aytaç, 2005:11).

Greenhaus (akt. Erdoğan, 2003)'a göre kariyer, literatürde genel olarak iki şekilde tanımlanmaktadır. İlk tanımda kariyer, bir meslek veya örgütün niteliği olarak ele alınır. Yani kariyer bireyin bir meslek veya örgüt içindeki kariyer hareketlerini kapsamaktadır. İkinci tanıma göre kariyer, bir meslek veya örgüt yerine kişilerini bir niteliğidir. Bireyler, yaptıkları işler, buldukları görevler sonucunda kendilerine özgü bir kariyere sahip olurlar.

Günümüzde ise kariyer, iş deneyimleri sonucu ilerleme yerine, bilgi kazanılan bir süreç olarak ele alınmaktadır (Bird, 1994; akt. Erdoğan, 2003).

Örgütsel yapıların küçülmesi ve basıklaşması, çalışanların eğitim ve beklentilerindeki değişimler kariyerin anlamını da değiştirmektedir. Günümüzde kariyer, işin yeniden yapılandırılması yoluyla birey için anlamlı ve psikolojik olarak bireyi tatmin edici bir süreç anlamına gelmektedir.

Kariyerle ilgili diğer bir sınıflama objektif ve subjektif kariyer ayrımıdır. Birey, objektif çevreyi (iş) değiştirerek veya bir durumun subjektif algılanmasında (beklentiler) değişiklikler yaparak kariyerini yönetir.

Bir iş veya kariyerin sekiz parçasından veya tamamlayanından bahsedilebilir (Erdoğan, 2003: 13):

- Çalışma yeri
- İfade edilmiş bir amaç
- Yapılması gereken görevler
- Araçlar
- Ücret
- Gerekli zaman
- Gerekli beceri ve yetenekler
- Gerekli bilgi

Kariyer kavramı, hem bireylerin işe dair eylemlerini, hem de bu eylemlere yönelik tutum ve davranışlarını kapsamaktadır. Bireyin kariyerinde kendisiyle birlikte örgütlerin de etkisi vardır. Bu nedenle kariyer seçimi büyük ölçüde birey tarafından yapılmasına rağmen örgütler ve diğer dış faktörler kariyer kararlarını etkilemektedir (Erdoğmus, 2003: 11).

Kariyer; bireysel açıdan bakıldığında insanların hür iradeleriyle tercih ettikleri ya da aileleri, arkadaşları ve/veya çevrelerinin yönlendirmesiyle takip ettikleri yol ve süreçleri ifade eder. Çalışma yaşamında kariyer ise, insanların hür iradeleriyle seçebilecekleri bir süreç olarak değerlendirilse de genel olarak birtakım prosedür ve yönergelerle göre izlemek zorunda kaldıkları aşama ve adımlardır.

Kariyer kararları ya da daha kapsamlı bir bakış açısıyla kariyer planlama bireylerin kariyerlerinin keşfetme aşamasında ve tercih edilen kariyerin başarılı bir şekilde sürdürülmesi için oldukça önemlidir. Kariyer planlama kapsamında birey, kariyer seçimini yaparken psikolojik ve sosyal faktörler bağlamında karar vermektedir (Bayraktaroğlu, 2008). Bu faktörler arasında aile desteği, finansman olanakları, devlet destekleri, yetiştirme ve eğitim yer almaktadır (Arıkan, 2002). Ayrıca birey kariyer planlama sürecinde kendini, niteliklerini, bireysel vizyon ve misyonunu, beklentilerini, önceliklerini, bilgi ve beceri düzeylerini çok iyi tanımlamalı ve analiz etmelidir. Bunun sonucunda genel bir değerlendirme, sektör tanımlama, konumlandırma yapmalı ve bunları gerçekleştirirken bireysel odaklanmanın yanı sıra çevresel koşulları da dikkate almalıdır (Bayraktaroğlu, 2008). Kısacası birey kendi için stratejik bir yönetimi süreci benimsemeli ve bunun bir adımı olarak kişisel SWOT analizini yapmalıdır.

Bütün bu değerlendirmeler yapılırken kariyeri bir örgüte üye olmakta kazanılan bir edinim şeklinde sınırlandırmadan (Bayraktaroğlu, 2008) planlanabilmesi de oldukça önemlidir. Bu bakış açısı girişimciliği de birey için bir kariyer olarak ortaya koymaktadır.

1.2. Girişimcilik Kavramı

Girişimcilerin sahip oldukları iş, iktisadi faaliyetlerin başlaması kadar geçmişe dayanan, tarihte bilinen en eski uğraş alanlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Girişimcilik terim olarak daha yeni bir olguyu anlatıyor gibi görünüyorsa da aslında faaliyetin kendisi oldukça eskilere dayanmaktadır (Jackson ve diğerleri, 2001:19, akt Kümbül Güler, 2010). Geçmişte ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan yasaklanmış bir kelime olarak kabul edilen girişimciliğin görülmeye

başlandığı ilk dönemlere göre, günümüzde bu kavram çok daha olumlu değerlendirilerek değerinin anlaşıldığı ve ihtiyaç duyulduğu bir noktaya ulaşmış durumdadır. Girişimciliğin günümüzde özellikle teşvik ediliyor olmasının altında yatan en önemli sebep, girişimciliğin ekonomik büyümeyi sağlayabilmesi ve özellikle bölgesel kalkınmayı gerçekleştirebilmesidir (Lipecap, 1993:7, akt. Kümbül Güler, 2010). Girişimciliğin bu temel gerekçelerle destekleniyor olması, bireylerin girişimciliği bir kariyer olarak tercih etmelerini olumlu olarak etkileyen bir nitelik taşımaktadır.

Girişimcilik tanımı, bakış açılarına göre değişmesi, literatürde çok yönlü ele alınması ve alınıyor olması gibi nedenlerle belirsizlik taşımakta olup oldukça zor tanımlanmaktadır.

"Girişimci" veya eskiden kullanıldığı şekliyle "müteşebbis" kelimelerinin kökenlerini araştırdığımızda, bu kelimelerin tanımları daha net bir şekilde ortaya çıkıyor. Teşebbüs, Arapçada yapışkan anlamına gelen "şebbs" kelimesinden türetilmiş. Teşebbüs, yapışmak, tutunup kalmak, tuttuğunu bırakmamak anlamına da geliyor. "Girişim" kelimesi, bir soruna çözüm bulmak için bir şeyler yapmayı akla getiriyor (Türkoğlu, 2007:253-256). Bu temel tanımlamanın yanı sıra girişimci ve girişimcilikle ilgili farklı bakış açılarını yansıtan birçok tanımda yenilik, düzenleme, yaratma, zenginlik ve risk alma gibi benzer kavramlar vardır. Ancak bu tanımların hepsi girişimciliği hizmet veya ürün üretmek veya süreç düzenlenmesi çerçevesinde ele almaktadır. Hâlbuki girişimciler eğitim, tıp, araştırma, hukuk, mimarlık, mühendislik, sosyal çalışmalar, dağıtım ve yönetim gibi her meslekte görülmektedir. Bütün girişimci davranışlarını kapsayacak bir girişimcilik tanımı şu şekilde yapılmaktadır (Atasoy, 2009:8):

"Girişimcilik gerekli zaman ve çabayı harcayarak, beraberinde getirdiği finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenerek ve etkinliklerin sonucunda oluşan parasal ve kişisel tatmin ve bağımsızlığı kazanarak değeri olan yeni bir şey yaratma sürecidir. "

2. BİR KARIYER TERCİHİ OLARAK GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN DIŞSAL FAKTÖRLER

Daha önce de ifade edildiği gibi kariyer kavramı, bir örgüte üye olma ya da bir başkası adına çalışarak sürdürülen bir çalışma yaşamı olarak sınırlandırılmadığı takdirde girişimcilik önemli bir kariyer tercihi olarak değerlendirilebilir. Diğer bir ifade ile kariyerin keşif aşamasında bireyler için kamu ve özel sektörde bir çalışan olmak ya da kendi işini yapmak gibi 3 temel kariyer alternatifi sözkonusudur. Girişimcilik

eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerine etkisini inceleyen bir araştırmada (Balaban ve Özdemir, 2008) eğitim ve özel anlamda girişimcilik eğitimi, girişimcilik eğiliminin ortaya çıkmasında gerek şart olmasına karşılık yeter şart olarak değerlendirilmemektedir.

Kariyer planlama sürecinde bireyin iç ve dış çevre faktörlerinin etkin bir şekilde değerlendirmesini daha doğru bir kariyer seçimi için oldukça önemli olduğu göz ardı edilemez.

Birey, değerlendirmeleri sonucunda sabırlı olmak, kararlı olmak gibi girişimci özelliklere sahip olduğunu düşünüyorsa ve girişimci olmanın başarma hissi, bağımsızlık arzusu, finansal kontrol gibi olumlu yönleri ve kişisel özveriler, sorumluluk yükü, zarara fazla tolerans gösterememek gibi olumsuz yönlerini (İrmiş v.d., 2010) karşıladıktan sonra girişimci olmayı bir kariyer olarak seçebilir. Bireyi girişimciliğe yönelten farklı faktörlerden de söz etmek mümkündür. Bunlar; kendi ayakları üzerinde durma isteği, masa başı işlerin kendisine uygun olmadığını düşünme, kişilik olarak başkalarının emri altında çalışmama gibi faktörlerdir.

2.1.Girişimcilikte Dışsal Faktörler

Girişimciler, içinde yaşadıkları sosyo-ekonomik ortamın ürünüdürler. Bu nedenle daha önce değinilen içsel faktörlerin yanı sıra girişimciliği şekillendiren dışsal faktörleri de ele almak oldukça önemlidir. Girişimciliği etkileyen dışsal faktörler arasında aşağıdaki unsurlar yer almaktadır (Korkmaz, 2000:165):

- Örgüt yapısı ile ilgili faktörler: Coğrafi konum, kazanılan bilgi, beceri ve deneyimler, iş arkadaşları ile ilişkiler ve motivasyon gibi örgüt yapısı ile ilgili olan özellikler.

- Çevresel faktörler: Ekonomik koşullar, risk sermayesinin sağlanabilirliği, girişimcilik örnekleri, danışmanlık hizmetlerinden yararlanabilme, tüketicilerin kazanabilirliği, insan gücü ve hizmet desteğinin sağlanması gibi çevresel faktörler.

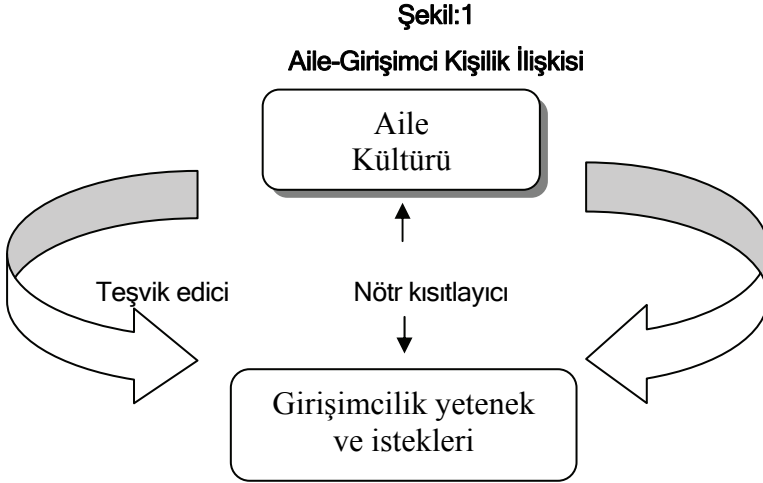
Başka bir kaynakta ise girişimciliği etkileyen faktörlerden söz edilmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Esen, A. ve K. Çonkar, 1999:6):

- Kültür ve eğitim
- Aile ve sosyal çevre
- Yasal, siyasi ve idari faktörler
- Mali çevre

Kültür ve eğitim: “Risk üstlenme, bir yenilik başlatma” gibi eylemler girişimcilik kavramının temel unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gibi eylemler bazı kültürlerde gayet doğal karşılanıp desteklenirken, bazı kültürlerde ise henüz yer edinmemiş popüler olmayan niteliktedir. İşte girişimciliğin rahatlıkla kök salıp gelişmesine zemin hazırlayan kültüre “girişimcilik kültürü” denir (İraz, 2010:163).

Eğitim sistemleri bireylerin girişimcilik vasıflarının köreltilmesinde, engellenmesinde ve sistem içerisinde pasif insan olmasında etkili olabileceği gibi, bireylerin yaratıcılıklarının, bağımsız hareket edebilme kapasitelerinin, kendi başına isabetli karar verme yeteneklerinin ve içsel kontrollerin gelişmesini sağlayabilme gücüne de sahiptir. Genel eğitim sisteminin bireyler üstündeki etkisinin haricinde, girişimciliğe olan ihtiyacın artması sebebiyle son dönemlerde bireyler üniversitelerde ya da özel eğitim seminerlerinde girişimcilik dersleri verilerek girişimcilerin eğitimi sağlanmaktadır (İrmiş vd., 2010:41).

Aile ve sosyal çevre: Kişilerin aile yapıları da girişimci bir kişiliğin oluşmasında önemli derecede etkili olmaktadır. Bu etkileşim aşağıda yer alan şekilde gösterilmektedir.

Kaynak: TÜSiAD, 1987: 19

Teşvik edici etki durumunda aile, çocuğu hayatını serbest kazanma ve kendi işini kurma konusunda teşvik eder. Aile reisi girişimci ise veya yakın akraba ile aile çevresinde girişimci kişiler var ise, bu kişiler çocuğa örnek gösterilir, onun gibi olması ve hatta onu geçmesi istenir.

Kısıtlayıcı etki durumunda aile içinde maddi imkansızlıkların yarattığı etki veya tarıma dayalı yaşamını sürdürme çocuğun girişimci olmasını önlemektedir. Bu tür ailede çocuğun horlanması tek başına başarıya arzusunu köreltmektedir.

Kararsızlık yaratıcı etki durumunda ise aile, özellikle modern toplumlarda çocuğu toplumsallaştırmak yerine eğitim ve formel toplumsallaştırma rolünü üzerine alır. Uzun süre okula devam etmesi beklenen ve başarılması güç işlere zorlanan bu çocuklar ailede aldıkları eğitim yeterli olmadığı için ikilemde kalırlar.

Yasal, Siyasal ve İdari Faktörler: Bir ülkedeki yasal, siyasal ve idari ortam ile koşulların girişimciliğin gelişip gelişmemesinde önemli payı vardır. Eğer ilgili ülkede girişimcilik aleyhinde, bir fikri oluşum veya şüphe var ise bu durum yasalara, idari kararlara ve siyasal arenaya da yansımaktır. Dolayısıyla bu durum yeni şirket kuruluşlarını azaltacaktır. Yasal düzenlemelerin, ekonomi politikalarının ve bürokratik mekanizmanın girişimciliği teşvik ettiği ortamlarda girişimcilik daha rahat kök salıp gelişebilecektir (İraz, 2010:166).

Mali Çevre: Bir ülkede yer alan mali çevre de girişimciliği etkileyen faktörler arasındadır. Hükümetler, maliye politikalarıyla girişimciliği ciddi olarak etkilemektedirler. Bir ülkede girişimcilik için uygun bir mali çevre oluşturulamaması milli gelirden Ar-Ge harcamalarına ayrılacak payı azaltmakta, yeni alınmış patentlerin sayısını düşürmekte ve bilim adamı, teknisyen ve mühendis olarak eğitim gören öğrencilerin sayısında bir azalma ortaya çıkmaktadır. Girişimcilik için uygun bir mali ortamın oluşturulması, düzenli para ve maliye politikalarına bağlıdır.

Ülkemizin ekonomik kalkınması için önemi her geçen gün artan girişimcilik, birçok destek mekanizmasıyla teşvik edilmektedir. Girişimcileri destekleyen kurumlar arasında Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Kredi Garanti Fonu (KGF), Kalkınma Ajansları ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) sayılabilir.

▪ **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB);** ülkemizin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla 12 Nisan 1990 tarih ve 3624 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresinin Kurulması

Hakkında Kanun ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığının “İlgili kuruluşu” statüsünde kurulmuştur. KOSGEB’in, KOBİ ve girişimcilerle ilgili birçok görevi olmasıyla birlikte kuruluş kanununda yer alan “Girişimcilik kültürünün ve ortamının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak, bu kapsamda girişimleri ve girişimcileri desteklemek” maddesi kurumun girişimcilere bakış açısını özetlemektedir.

Bu kapsamda KOSGEB girişimcilere ve KOBİ'lere;

- KOBİ Proje Destek Programı,
- Girişimcilik Destek Programı,
- Genel Destek Programı,
- AR-GE, İnovasyon Ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı,
- Tematik Proje Destek Programı,
- İşbirliği Güçbirliği Destek Programı,
- Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı kapsamında geri ödemesiz ve geri ödemeli destekler vermektedir.

▪ **Kredi Garanti Fonu (KGF);** KOBİ'lerin bankalardan kullandıkları kredilere garanti/kefalet sağlamak üzere, Federal Almanya Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında 14.03.1993 tarihinde imzalanan Teknik İşbirliği anlaşması kapsamında, “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Kredi Garanti Fonu Kurulmasına Yardım” anlaşması çerçevesinde kurulmuş olup, küçük ve orta ölçekli işletmeler için sağladığı kefaletle bu işletmelere destek vermekte ve yatırımlarının ve işletmelerinin finansmanında banka kredisi kullanmalarını daha kolay ve mümkün bir hale getirmektedir. Gerçekten de özellikle yeni ve küçük işletmelerin banka kredisine ulaşması çok güçlü bir teminatı gerekli kılmaktadır. Öte yandan KOBİ'lerin uzun vadeli kredi kullanmalarında da bankaca talep edilen yüksek teminatlar önemli bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. KGF, KOBİ'lere verdiği kefalet ve üstlendiği risk ile bu işletmelerin daha çok banka kredisi kullanabilmelerini sağlamakta, uzun vadeli ve uygun maliyetli kredilerden küçük işletmelerimizin de yararlanmasını mümkün hale getirmektedir. Bu sayede girişimcilik teşvik edilmekte, KOBİ'ler lehine ek bir kredilendirme yaratılarak ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkı sağlanmaktadır. KGF kefaletlerinde genç ve kadın girişimciliğin geliştirilmesi temel amaçtır.

▪ **Kalkınma Ajansları;** bölgesel ekonomik kalkınma ve sosyal gelişme alanında yaşanan yapısal dönüşümün ve sürdürülebilir kalkınmanın en önemli kurumları arasında yer almakta olup Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) koordinasyonunda kurulmuş ve faaliyete

geçmiştir. Kalkınma ajansları; ulusal düzeyde DPT koordinasyonunda, kendine özgü teknik ve finansman (bütçe) mekanizmasına sahip, kâr amacı gütmeyen, çabuk karar alıp uygulayabilen, merkezi ve yerel idarelerin dışında, kamu, özel sektör ve STK'ları bir araya getiren, tüzel kişiliği haiz, 5449 sayılı Kanunla düzenlenmemiş işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tabi, İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (düzey 2 bölgeleri) esas alınarak Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan teknik kapasitesi yüksek, uygulamacı olmayan fakat destekleyici, koordinatör ve katalizör olarak faaliyet gösteren kalkınma birimleridir.

▪ Birçok alanda destekleri bulunan **Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)** ise Teknoloji ve Yenilik Odaklı Girişimleri Destekleme Programı ile girişimcilere destek olmaktadır. Teknogirişim programı, teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerine dayanan, nitelikli istihdam ve rekabet gücü potansiyeli yüksek girişimleri desteklemek amacıyla yürütülmektedir. Bu kapsamda girişimcilere eğitimler verilmekte, uygun bulunan girişimlere 100.000 TL'ye kadar hibe şeklinde destek sağlanmaktadır.

Küresel ve makro açıdan girişimcilik olgusunu değerlendirmek gerekirse, girişimcilik hakkında uluslararası karşılaştırmalı değerlendirmelerde bulunan ve 1997 yılında, London School of Business (UK) ve Babson College'in (USA) ortak araştırma programı olarak başlatılan ilk Küresel Girişimcilik İzleme (Global Entrepreneurship Monitor-GEM) raporunu 1999 yılında yayınlanmış olan Dünya Girişimcilik Platformu verilerinden yararlanarak açıklamak uygun olacaktır. Araştırma çalışmaları her yıl yürütülmekte ve çalışmaya dâhil olan ülkelerin karşılaştırmalı raporları yıl sonunda yayınlanmaktadır. 2011 yılı araştırmasına 54 ülke katılmış, 140.000 kişi üzerinde araştırma yapılmıştır. GEM 2011 Küresel Raporunda yer alan bilgilere göre 54 ülkede 400 milyon girişimci faaliyet göstermektedir. 54 ülkedeki yeni girişimciler arasında, 163 milyon kadın girişimci, 165 milyon genç girişimci ve 69 milyon yenilikçi girişimci bulunmaktadır. Bunlar içinde 140 milyon girişimci, önümüzdeki 5 yıl içerisinde istihdam sayısında en az 5 kişilik artış beklemektedir. GEM 2011 Küresel Raporuna göre Türkiye Girişimcilik aktivitesi; 2006 yılında 6.1 iken, bu oran 2011 yılında 11.9'lara çıkmıştır. Ülkemizdeki potansiyel girişimci oranı da; 2006 yılında 2.2 iken, 2011 yılında 6.3'e çıkmıştır. Yine, 2006 yılında 4.0 olan yeni girişimci oranı da 6.0'a çıkmıştır. Türkiye'deki Büyüme Odaklı Girişimci oranı da, verimlilik odaklı ekonomilere sahip ülkeler arasında yüksek sıralarda yer almıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3. 1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile kariyer tercihlerinden biri olan girişimcilik olgusunu etkileyen dışsal faktörlerin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda bireyleri girişimciliği bir kariyer tercihi olarak benimsemeye yönelten ve girişimciliğin başarılı bir şekilde sürdürülmesini etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece makro ve mikro düzeyde elde edilecek farklı veriler ışığında Türkiye'deki girişimciliğe ait genel bir tablo çizilmeye çalışılacaktır.

3. 2. Araştırmanın Yöntemi ve Örnekleme

Araştırmacının amacı doğrultusunda Sakarya ilindeki girişimciler arasından farklı sektörlerden olan ve karşılaştırmaya imkan verecek şekilde; istihdam edilen eleman sayısı, yıllık net satışları gibi veriler dikkate alınarak seçilen 5 kadın ve 5 erkek girişimci ile yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Daha sonra mülakat dökümleri içerik analizine tabi tutulmuştur (Holsti, 1969; Luborsky, 1994) ve bu kapsamda sıklık ve anlamlılık analizlerinden (Altunışık vd., 2007) yararlanılmıştır.

3. 3. Araştırmanın Kısıtları

Araştırma kapsamında veriler girişimcilerle gerçekleştirilen mülakatlar ile edinildiği için literatürde yer alan mülakat yönteminin kısıtları, bu çalışma için de sözkonusudur. Mülakat tekniğinde bilgi-veri toplamak, bilgilerin dökümünün alınması ve analizi için insan emeğine daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle çalışmanın en önemli kısıtlarından biri *zamandır*. Yapılan her mülakatta katılımcılardan farklı farklı cevapların alınması ve farklı sonuçların çıkması da *genelleme* yapma imkanını kısıtlamaktadır. Ayrıca, zaman kısıtı nedeniyle *katılımcı sayısı* da sınırlı kalmıştır.

3. 4. Araştırmanın Bulguları ve Yorumu

Girişimcilikte dışsal faktörleri belirlemek için ulaşılan 10 girişimciden oluşan çalışma grubuna ait demografik özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Girişimcilerin %50'si Erkek, %50'si Kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %50'sinin evli, %40'ının ise bekar olduğu görülmektedir.
- Girişimcilerin %30'u 18-25 yaş aralığında, %40'ı 26-33 yaş aralığında, %10'u 34-41 yaş aralığında, %10'u 42-49 yaş aralıklarında

yer almaktadırlar. Katılımcıların %10'u ise 50 yaş üstü bireylerden oluşmaktadır.

- Çalışmaya katılan girişimcilerin eğitim düzeyine bakıldığında %10'unun ilköğretim, %10'unun lise, %20'sinin önlisans, %60'ının ise lisans mezunu oldukları görülmektedir.

- Daha önce girişimcilik faaliyetinde bulunan katılımcıların oranı %70 olup, şu anki işinin ilk girişimcilik faaliyeti olduğunu belirten katılımcıların oranı ise %30'dur.

- Girişimcilerin %60'ı girişimcilik ile ilgili eğitim aldıklarını, %40'ı ise girişimcilik eğitimi almadıklarını ifade etmiştir.

Çalışma grubunda yer alan 10 girişimcinin kurdukları işletme ile ilgili özellikleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- Çalışmaya katılan girişimcilerin %70'inin işletme sermayelerinin tamamına sahip oldukları, %30'unun ise işletmelerini ortaklık yapısıyla kurdukları görülmektedir.

- Girişimcilerin %20'sinin 1 sigortalı çalışanı olduğu görülmektedir. 2, 3, 5, 6, 7, 11, 18 ve 30'ar çalışanı olan katılımcıların oranı ise %10'dur.

- Girişimcilerin faaliyette bulunduğu sektörler bakılacak olursa: girişimcilerin %30'u makine imalatı yapmakta, %20'si kafe işletmektedir, kalan girişimciler ise tekstil, gıda üretimi, kozmetik, bilişim ve ambalajlama sektörlerinde faaliyet göstermektedirler.

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan mülakatların dökümleri içerik analizine tabi tutulmuş olup sıklık ve anlamlılık analizlerinden yararlanılmıştır.

Araştırma kapsamında girişimcilere;

- *Eğitim durumlarının buldukları iş dalındaki avantaj ve dezavantajları* sorulduğunda; kadın girişimcilerin tamamına yakını (%80'i) işle ilgili temel bilgileri aldıkları eğitim sayesinde sağladıkları, yarıya yakını (%40'ı) ise çalışan ve müşterileriyle iletişim kurmada aldıkları eğitimin avantajlarını gördüklerini ifade etmiştir. Erkek girişimcilerin %40'ı ise işle ilgili temel bilgileri aldıkları eğitim sayesinde sağladıklarını ve mali konularda da eğitim etkisi olduğunu ifade etmiştir. Aldıkları eğitimin buldukları iş dalındaki dezavantajı olarak yalnızca bir erkek girişimci sadece tek bir konuya odaklanmasına neden olduğunu ifade etmiştir.

- *En belirgin özellikleri* sorulduğunda; kadın ve erkek girişimciler ağırlıklı olarak (%60'ı) sabırlı olduklarını ifade etmiştir.

- *Riskin ne ifade ettiği* sorulduğunda; erkek girişimcilerin tamamının ticarete atılmanın başlı başına bir risk olduğu cevabı alınmıştır. Kadın girişimcilerin ise %40'ı kendi işinin sahibi olmayı risk olarak ifade etmiştir.

- *Belirsizliğin ne ifade ettiği* sorulduğunda; kadın girişimcilerin %60'ı net olmayan planların belirsizlik teşkil ettiğine vurgu yapmıştır. Erkek girişimcilerin %40'ı ise kontrolünde olmayan şeyleri belirsizlik olarak ifade etmiştir.

- *Cesaretin ne ifade ettiği* sorulduğunda; kadın girişimcilerden biri birikim olmadan işe başlamak, bir diğeri ise iş kurmak olarak cevap vermiştir. Erkek girişimcilerin %60'ı ise iş kurmanın başlı başına cesaret olduğunu ifade etmiştir.

- *Bağımsız çalışmanın ne ifade ettiği* sorulduğunda; birer kadın girişimci, kendi işinde tüm kuralları oluşturabildiğini, çok ağır bir sorumluluk olduğunu ve kimseye hesap verme sorumluluğu olmadığını ifade etmiştir. Erkek girişimcilerden yalnızca biri ise kimseye hesap verme sorumluluğunun olmadığını ifade etmiştir.

- *Neden girişimci oldunuz* sorusuna; kadın girişimcilerin %40'ı başkasının emri altında çalışamama, kendi ayakları üstünde durma isteği, masa başı işlerin uygun görülmemesi, piyasadaki boşluğu tamamlama isteği olarak cevap vermiştir. Erkek girişimcilerin %60'ı ise piyasadaki boşluğu tamamlama isteğini ifade etmiştir.

- *Neden faaliyet gösterdikleri sektörü tercih ettikleri* sorulduğunda; kadın girişimcilerin %40'ı aldıkları eğitim nedeniyle yapılabilecek tek iş olduğunu, erkek girişimcilerin %40'ı ise sektördeki boşluğu doldurma isteğini ifade etmiştir.

- *Girişimci olmaya iten faktör* sorulduğunda; erkek ve kadın girişimcilerin %20'si başkasının emri altında çalışamama cevabını vermiştir.

- *İş kurarken en çok desteği kimden aldınız* sorusuna; kadın girişimcilerin %60'ı, erkek girişimcilerin ise %80'i aile cevabını vermiştir. Kadın girişimcilerin %40'ı ve erkek girişimcilerin %60'ı ise en çok desteği KOSGEB'ten aldığını ifade etmiştir.

- *İş kurarken özgür iradenizi kullanabildiniz mi* sorusuna; katılımcıların %90'ının evet cevabı verdikleri görülmüştür. Yalnızca bir kadın girişimci özgür iradesini kullanamadığını ifade etmiştir.

- *İşin devamında arkadaş/aile faktörü var mı?* sorusuna; katılımcıların %90'ının evet yalnızca bir kadın girişimcinin hayır cevabı verdiği görülmüştür.

• *Başka şehirde girişimci olur muydunuz* sorusuna; katılımcıların %70'i evet, %10'u fark etmez, %20'si ise hayır cevabı vermiştir.

• *İlk sermayeyi nereden temin ettiniz* sorusuna; kadın girişimcilerin %60'ı aile, kendi birikimi cevabını verirken, erkek girişimcilerin %40'ı ise kendi birikimi, aile ve satışlardan döndürerek cevabı vermiştir.

• *Gelecekteki finans kaynağı* sorulduğunda; kadın girişimcilerin %60'ı satışlardan döndürerek cevabı verirken erkek girişimcilerin %40'ı ise bankadan temin etmeyi vesatışlardan döndürmeyi ifade etmiştir.

• *İşe başlarken en büyük problem* sorulduğunda; kadın girişimcilerin %80'i ve erkek girişimcilerin %40'ı sermaye cevabı vermiştir.

• *Ailede girişimci var mı* sorusuna; kadın girişimcilerin %80'i ve erkek girişimcilerin %60'ı evet cevabı vermiştir.

• *Girişimci olmak doğuştan mı, sonradan mı* sorusuna kadın girişimcilerin %60'ı ve erkek girişimcilerin %40'ı doğuştan da sonradan da olabilir cevabı vermiştir.

• *Girişimcilerin bilgi, finans ve motivasyon kaynakları* sorulduğunda; kadın girişimcilerin %60'ı ve erkek girişimcilerin %80'i bilgilerini iş deneyimlerinden beslediklerini ifade etmiştir. Kadın girişimcilerin tamamı finans kaynaklarını aileden temin ettiklerini, erkek girişimcilerin %60'ının ise finans kaynaklarını kendi birikimleri ve KOSGEB'ten temin ettiklerini ifade etmiştir. Kadın ve erkek girişimcilerin %60'ı motivasyon kaynaklarını aileden sağladıklarını ifade etmiştir.

• *Devlet desteklerinden haberdar mısınız* sorusuna katılımcıların tamamı evet cevabı vermiştir. Haberdar olunan kurumlara bakıldığında katılımcıların tamamı KOSGEB, %40'ı MARKA, %30'u TÜBİTAK desteklerini bildiğini ifade etmiştir.

• *Devlet desteği olmasa da işinizi kurar mıydınız* sorusuna; kadın girişimcilerin %60'ı, erkek girişimcilerin ise %10'u evet cevabı vermiştir.

• *Başkasının yanında daha çok kazanılan bir iş mi, yoksa şu anki işinizi mi tercih edersiniz* sorusuna katılımcıların tamamı kendi işimi tercih ederim cevabı vermiştir.

• *Başarılı olmayı etkileyen temel faktörler* sorulduğunda; kadın girişimcilerin %40'ı sabır ve çok çalışmak cevaplarını, erkek

girişimcilerin ise %60'ı inanmak, %40'ı ise cesaretli olmak cevabı vermiştir.

- *Çalışma hayatına yeniden başlasaydınız yine girişimci olur muydunuz* sorusuna kadın ve erkek girişimcilerin %80'i evet cevabı vermiştir.

SONUÇ

Kariyer; insanın doğumuyla, yetiştirilmesiyle, ailesinin tutumuyla, ailesinin olumlu ya da olumsuz yönlendirmesiyle, eğitimiyle, kişilik özellikleriyle şekillenen bir kavramdır. İnsanlar kariyerlerine başkalarının yanında çalışarak başlayabilecekleri gibi kendi işlerini kurarak girişimci olarak da başlayabilirler. İnsanların bu tercihlerini etkileyen birçok içsel ve dışsal faktör bulunmaktadır.

Araştırma kapsamında girişimcilerin iş kurmalarını etkileyen faktörlerden dışsal olan faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu faktörler, ailede girişimci olması, piyasadaki boşluğu doldurma isteği, arkadaş-ailenin işin devamına etkisi olarak değerlendirilmektedir. Ailelerinde girişimci olan katılımcıların oranı %70 olması, girişimcilerin rol model olarak ailelerini almaları bu kavramın etkisini ortaya koymaktadır.

İnsanların kariyer tercihi olarak iş kurma kararı verebilmeleri için birtakım kaynaklara ihtiyacı vardır. Bunlar bilgi, motivasyon ve finansmandır. Bu kapsamda görüşülen girişimcilerin bilgi kaynakları iş deneyimi ve okulda öğrendikleri teorik bilgiler olup motivasyon kaynakları aile, arkadaş, müşteri ve çalışanlarıdır. Finansman kaynakları ise aileleri, devlet destekleri ve kendi birikimleridir. Kadın girişimcilerin erkek girişimcilerden farklı olarak, finansman kaynaklarının tamamını ailelerinden temin ettiklerini belirtmesi dikkat çekmektedir. Devlet desteklerinden bütün katılımcıların haberdar olduğu, kurum olarak katılımcıların tamamının KOSGEB'in desteklerini bildiği, MARKA, TÜBİTAK desteklerinden de haberdar olduğu görülmektedir.

Ekonomik kalkınma için olmazsa olmaz kavramlardan biri olan girişimcilik, devlet destekleri ile teşvik edilmekte ve toplumun dikkati de bu yöne çekilerek insanların iş sahibi olmaları ve ekonomiye katma değer sağlamaları amaçlanmaktadır. İnsanlar artık artan bir şekilde kendi işlerini kurmaya, işgören taraftan işveren tarafına geçmeye başlamışlardır.

Girişimciliğin yaygınlaştırılmasında, girişimcilerin iş kurarken engel olarak gördükleri noktalar aydınlatılmalı, iş kurmadan önce

uygulamalı eğitimlerden geçmeleri sağlanmalıdır. Böylelikle insanların iş kurma kararlarında ayaklarının yere daha sağlam basmaları sağlanacak, işini kapatan girişimci oranları aşağılara çekilmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- ALTUNIŞIK, R., COŞKUN, R., BAYRAKTAROĞLU S. ve YILDIRIM, E. 2007. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı), 5. Baskı, Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- ATASOY, T. 2009. Kendinizin Patronu Olmak: Girişimcilik, 1. Baskı, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- AYTAÇ, S. 2005. Çalışma Yaşamında Kariyer: Yönetimi, Planlaması, Gelişimi ve Sorunları, 2. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- BALABAN, Ö., Yasemin ÖZDEMİR; 2008, "Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt 3- Sayı 2, ss. 133-150.
- BAYRAKTAROĞLU, S. 2008. İnsan Kaynakları Yönetimi, 3.Baskı, Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- ERDOĞMUŞ, N. 2003.Kariyer Geliştirme: Kuram ve Uygulama, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.
- ESEN, A., ÇONKAR K., Orta Anadolu (Konya, Kayseri, Sivas veTokat) Girişimcilerinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri, İşletmecilik Anlayışları ve Beklentileri Araştırması 1999, Konya Ticaret Odası Yayınları:18, Konya.
- GÜNEY, S. 2008. Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, 3.Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- HOLSTI, O. R. 1969. Content Analysis for the Social Sciences and Humanities. Menlo Park, C.A: Addison- Wesley.
- İRAZ, R. 2010.Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve Kobiler, 2.Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi.
- İRMİŞ, A., DURAK, İ. Ve ÖZDEMİR, L. 2010. Girişimcilik Kültürü Anadolu Girişimciliğinden Örnekler, 1. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- KORKMAZ, S; (2000), "Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma", H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18.
- KÜMBÜL Güler, B. 2010, Sosyal Girişimcilik, 1. Baskı, Ankara: Efil Yayınevi.
- LUBORSKY, M. R. 1994. Qualitative Research in Ageing Research. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Türkiye'de Girişimcilik İle İlgili Sorunlar ve Çözümler 1987, TÜSİAD Yay., İstanbul.
- URL1.http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.4fbd28e69d49b1.22725659?